

- การเสริมคอนที่เป็นรวงแล้วในช่วงดอกไม้บาน ถ้าต้องการได้น้ำผึ้งมากๆ ให้ใส่ชิดกับคอนที่เป็นน้ำหวานหรือเกสร

- อายุของการใช้คอนรวงผึ้ง ควรใช้ไม่เกิน 2 ปี เพราะขนาดของหลอดรังจะเล็กลงไปเรื่อยๆ ทำให้ได้ผึ้งงานที่มีขนาดตัวเล็กลงเรื่อยๆ

- การเสริมคอนที่เป็นแผ่นรังเทียม สังเกตรังผึ้งมีการสร้างไขผึ้งขึ้นมาบนหลังคอนหรือก่อรวงเล็กๆ ตรงด้านใต้ของฝาปิดด้านในของรัง แสดงว่าประชากรของผึ้งรังนั้นแน่น ต้องการคอนรวงหรือคอนแผ่นรังเทียม โดยการใส่คอนแผ่นรังเทียมเข้าไปครั้งละหนึ่งคอน ใส่ให้ชิดกับคอนที่เก็บน้ำหวาน ห้ามใส่แทรกตรงกลางคอนที่เป็นดักแด้ และให้น้ำเชื่อมแก่ผึ้งเต็มที่ เพราะถ้าขาดน้ำตาล ผึ้งจะกัดแผ่นรังเทียมทำให้เสียหาย

การให้อาหารผึ้ง

อาหารที่ผึ้งได้จากธรรมชาติ ได้แก่ น้ำหวานจากดอกไม้ เกสร น้ำและแร่ธาตุ แต่ในบางฤดูกาลอาหารจากธรรมชาติขาดแคลนผู้เลี้ยงผึ้งจำเป็นต้องหามาเสริมให้เพียงพอ

- การให้น้ำตาลอาหารผึ้ง แทนน้ำหวานจากดอกไม้ในรูปแบบของน้ำตาลป่นละเอียดหรือรูปแบบน้ำเชื่อม อัตราส่วนน้ำตาลต่อน้ำ 1:1 หรือ 1:2 ละลายใสในกล่องใต้น้ำหวาน

- การให้เกสรเทียมอาหารผึ้ง เกสรจากดอกไม้มีบทบาทสำคัญที่สุดในการเลี้ยงผึ้ง เกสรเป็นแหล่งโปรตีนสำหรับหนอนผึ้ง ถ้าหากไม่มีเกสรตามธรรมชาติจำเป็นต้องให้เกสรเทียมในการเลี้ยงผึ้ง เพื่อให้สภาพของผึ้งในรังไม่ขาดโปรตีน

- การให้น้ำแก่ผึ้ง โดยจัดหาน้ำที่สะอาดให้ผึ้งมีบริโภคอยู่ตลอดเวลา เพื่อระบายความร้อนภายในรังและใช้ละลายน้ำผึ้งให้เจือจาง

รายชื่อพืชอาหารหลักของผึ้งที่สามารถผลิตน้ำผึ้งทางอุตสาหกรรม (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2556)

การผลิต/พืช	ระยะเวลาดอกไม้บาน/ช่วง 12 เดือน												คุณสมบัติของน้ำผึ้ง	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	น้ำหวาน	เกสร
ผลิตน้ำผึ้ง														
1. ลำไย													++	+
2. ลิ้นจี่													++	+
3. สدابเสื่อ													++	+
4. ชี้ไถ่ย่าน													++	+
5. มะกอกน้ำ													+	+
6. จั้ว													+	+
7. งา													++	+
8. นุ่น													++	+
9. เฉาก													++	+
10. ทานตะวัน													++	+
11. ยางพารา													++	+
12. เสม็ด													++	+
13. กาแฟ													++	+
14. ข้าวโพด													++	++
15. ไมยราบยักษ์													-	+
16. กระถินนา													-	++
17. มะพร้าว													+	+
18. มะม่วง													+	+
19. ดาวกระจาย													+	+
เก็บเกสร														
1. ข้าวโพด													-	++
2. ไมยราบเถา													-	++
3. บัว													-	++
4. ปาล์มน้ำมัน													-	+
ผลิตนมผึ้ง														
1. ไมยราบยักษ์													-	+
2. ข้าวโพด													-	++

หมายเหตุ

1. + คือ ให้หรือมี - คือ ไม่ให้หรือไม่มี
2. ++ คือ มีอย่างเพียงพอที่จะเก็บผลผลิตได้
3. แถบสีเหลือง สีเหลืองเข้ม สีน้ำตาล คือ ช่วงเดือนที่เหมาะสม
4. การบานของดอกไม้ในแต่ละพื้นที่และในแต่ละปี อาจมีการบานแตกต่างกันในแต่ละจังหวัดตามภูมิประเทศและภูมิอากาศ

การเลี้ยง ผึ้งพันธุ์ ต่างประเทศ

ศูนย์ส่งเสริมเทคโนโลยีการเกษตร
ด้านแมลงเศรษฐกิจ จังหวัดชุมพร
สำนักงานส่งเสริมและพัฒนางานการเกษตรที่ 8 จ.สุราษฎร์ธานี
กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
โทร. 077-658669 โทรสาร. 077-574520
E-mail : aopdb03@doae.go.th

การเลี้ยงผึ้งพันธุ์ต่างประเทศ

ผึ้งพันธุ์ (*Apis mellifera*)

มีการเลี้ยงอยู่ทั่วทุกภาคของประเทศไทย เป็นผึ้งที่มีการนำเข้ามาจากยุโรปและอเมริกา มีขนาดใหญ่กว่าผึ้งโพรงแต่เล็กกว่าผึ้งหลวง ขนาดลำตัวยาว 16 มิลลิเมตร ส่วนอกกว้าง 4 มิลลิเมตร สร้างรังอยู่ในที่มืด จำนวนประชากร 20,000 - 60,000 ตัวต่อรัง อุบิสัยไม่ดุ ไม่ทิ้งรัง เมื่อนำมาเลี้ยงแล้วให้ผลตอบแทนสูง โดยจะให้ผลผลิตได้แก่ น้ำผึ้ง (Honey), เกสรผึ้ง (Bees pollen), นมผึ้ง (Royal jelly), ไขผึ้ง (Bees wax) และพรอพอลิส (Propolis) นอกจากนี้ผึ้งยังช่วยผสมเกสรเพิ่มผลผลิตของพืชอีกด้วย

ในปี พ.ศ. 2554 ประเทศไทยมีปริมาณการส่งออกน้ำผึ้งมากกว่า 8,000 ตัน (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2556) นับได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของธุรกิจฟาร์มเลี้ยงผึ้งในประเทศไทย การเลี้ยงผึ้งเพื่อผลิตน้ำผึ้งในประเทศไทยนั้นยังประสบปัญหาต่างๆ อีกหลายด้าน อาทิ น้ำผึ้งบางส่วนไม่มีคุณภาพและมีการปนเปื้อนไม่ปลอดภัยต่อผู้บริโภค จึงส่งผลทำให้ปริมาณน้ำผึ้งที่ส่งออกไม่เพียงพอต่อความต้องการบริโภค ด้วยเหตุนี้ในการเลี้ยงผึ้งพันธุ์จึงต้องทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อการเลี้ยงผึ้งพันธุ์

ตัวอย่างอุปกรณ์เลี้ยงผึ้งพันธุ์

สถานที่ตั้งรังผึ้ง

ควรวางลังผึ้งอยู่ในบริเวณที่มีปริมาณอาหารเพียงพอ และมีดอกไม้อย่างต่อเนื่อง ควรอยู่ห่างชุมชน และมีแหล่งน้ำบริเวณใกล้เคียง

จำนวนลังต่อหน่วยพื้นที่

ควรกำหนดให้เป็นไปตามชนิดผึ้ง และปริมาณอาหาร รวมถึงวัตถุประสงค์ของการเลี้ยง เพราะถ้ามีจำนวนรังมากเกินไปส่งผลทำให้เกิดการแย่งอาหาร ผลผลิตที่ได้ลดลง แต่ถ้ารังจำนวนน้อยกว่าปริมาณอาหารทำให้เสียโอกาสในการได้ผลผลิตน้อยลง

การจัดการดูแลผึ้ง ต้องทำการตรวจรังอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ช่วงเวลาจัดการผึ้ง แบ่งออกเป็น 3 ช่วงฤดู ได้แก่

- **ช่วงก่อนฤดูดอกไม้บาน** (เดือนตุลาคม-พฤศจิกายน) เป็นช่วงที่ต้องเตรียมความพร้อมให้รังผึ้งมีปริมาณผึ้งงานมากเพียงพอ สมบูรณ์และแข็งแรง
- **ช่วงฤดูดอกไม้บาน** (เดือนธันวาคม-เมษายน) เป็นช่วงที่มีความสำคัญมากของการเก็บน้ำหวาน ซึ่งเป็นผลผลิตหลักของการเลี้ยงผึ้งพันธุ์
- **ช่วงหลังฤดูดอกไม้บาน** (เดือนพฤษภาคม-กันยายน) เป็นช่วงที่ขาดแคลนอาหารจากธรรมชาติจำเป็นต้องให้อาหารเสริมแก่ผึ้ง และควรดูแลการเกิดโรคและศัตรูรบกวน

การจัดการเลี้ยงผึ้งพันธุ์

การเตรียมความพร้อมในการเลี้ยงผึ้งพันธุ์

- ต้องมีความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงผึ้งพันธุ์ คือ ด้านชีววิทยาและพฤติกรรมของผึ้งพันธุ์ เกี่ยวกับการจัดการดูแลผึ้งพันธุ์ เกี่ยวกับพืชอาหารผึ้ง และเกี่ยวกับโรคและศัตรูผึ้ง
- **ทุนสำหรับดำเนินการ** คือ ค่าพันธุ์ผึ้ง ค่าอุปกรณ์การเลี้ยงผึ้งพันธุ์ ค่าน้ำตาลและค่าใช้จ่ายสำรองอื่นๆ

- แหล่งที่มาของผึ้งพันธุ์ ที่จะเริ่มดำเนินการให้เลือกซื้อจากฟาร์มที่มีคุณภาพ และเชื่อถือได้
- การเตรียมการก่อนที่จะไปเลี้ยงผึ้งพันธุ์ เป็นสถานที่ ที่ตั้งรังผึ้งนั้นควรอยู่ในที่ร่มรื่น ใกล้แหล่งน้ำและเตรียมอุปกรณ์ที่จำเป็นในการเลี้ยงผึ้งในระยะแรก เช่น กล่องเลี้ยงผึ้งพร้อมคอนและแผ่นรังที่ยอมรับมาตรฐาน ขาดัง เครื่องพ่นควัน เหล็กกีดรัง ชุดกันผึ้งต้อย และวัสดุอื่นๆ ให้พร้อม
- การเตรียมตัวที่จะเข้าไปสัมผัสกับผึ้ง คือ ต้องมีความเชื่อมั่น ปฏิบัติกับผึ้งด้วยความนุ่มนวล และเครื่องแต่งกาย เวลาปฏิบัติไม่ควรใส่เสื้อสูดอากาศ กางเกงควรรัดปลายขาให้เรียบร้อย

การจัดการภายในรังผึ้ง

- **ลักษณะการเรียงลำดับคอน** ในรังผึ้งที่เลี้ยงส่วนใหญ่ คอนจะเรียงเหมือนรวงผึ้งตามธรรมชาติ
- **คอนอาหาร** เป็นคอนที่ในหลอดรังส่วนใหญ่ มีเกสร/น้ำผึ้ง เก็บไว้
- **คอนไข่** เป็นคอนในหลอดรัง ส่วนใหญ่มีไข่ใบเล็กที่ผึ้งนางพญาวางไข่ อายุ 1-3 วัน
- **คอนตัวหนอน** เป็นคอนที่ในหลอดรังส่วนใหญ่ มีตัวอ่อนผึ้ง
- **คอนดักแต่** เป็นคอนที่ในหลอดรังส่วนใหญ่ มีตัวหนอนระยะดักแต่ที่ปิดฝาหลอดรัง

